

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
Hallitussihteeri
Anne Vänskä

Muistio
14.11.2025

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN ASETUS PORONHOITAJIEN SIJAISAVUN ENIMMÄISMÄÄRÄSTÄ VUONNA 2026

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esitettävällä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistettaisiin kalenterivuoden 2026 aikana korvattavien poronhoitajien sijaisaputuntien enimmäismääräksi 122 tuntia poronhoitajaa kohti. Enimmäistuntimäärä vahvistettaisiin huomioiden vuonna 2026 käytettävissä oleva määräraha.

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2026.

1 Asian tausta

Poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) (jäljempänä *sijaisapulaki*) 1 §:n 1 momentin mukaan poronhoitajan itselleen järjestämästä sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia korvataan valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa.

Sijaisapulain 4 §:n mukaan poronhoitaja voi saada sijaisapulaissa tarkoitettua sijaisapua, eli itselleen järjestäänsä sijaisapua, jos sijaisavun tarve johtuu poronhoitajan sairauden tai tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestä. Sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata vain, jos sijaisapua on käytetty sijaisapulain 5 §:ssä tarkoitettujen poronhoitotöiden hoitamiseen.

Sijaisapulain 8 §:n mukaan korvaus on enintään 17 euroa tunnilta ja korvausta ei makseta arvonlisäveron osuuteen. Korvauksen euromäärä 17 euroa vastasi vuoden 2015 palkkakertoimen tasoa. Korvauksen euromäärä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:n 1 momentissa tarkoitettulla palkkakertoimella. Sijaisapulain toimeenpanosta vastaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos (jäljempänä *Mela*).

2 Asetuksenantovaltuus

Sijaisapulain 7 §:n mukaan kalenterivuoden aikana korvattavien sijaisaputuntien enimmäismäärä poronhoitajaa kohden vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella edellisen kalenterivuoden loppuun mennessä. Enimmäistuntimäärä vahvistetaan huomioiden kunakin vuonna käytettävissä oleva määräraha.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Melan kanssa. Esityksen valmistelun aikana ei järjestetty lausuntokierrosta asian teknisen luonteen vuoksi. Esityksestä pyydettiin kuitenkin valtiovarainministeriön lausunto. Valtiovarainministeriöllä ei ollut esityksestä lausuttavaa.

4 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia korvataan valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa ja sijaisavun enimmäistuntimäärä vahvistetaan huomioiden kunakin vuonna käytettävissä oleva määräraha. Sijaisapulain voimassa ollessa sijaisavun enimmäistuntimäärä on ollut seuraava:

- v. 2015 150 h
- v. 2016 170 h
- v. 2017 200 h
- v. 2018 200 h
- v. 2019 200 h
- v. 2020 120 h => 200 h (muutos tuli voimaan 5.11.2020)
- v. 2021 180 h => 200 h (muutos tuli voimaan 26.8.2021)

v. 2022 200 h
 v. 2023 150 h => 175 h (muutos tuli voimaan 6.11.2023)
 v. 2024 130 h => 200 h (muutos tuli voimaan 1.10.2024)
 v. 2025 157 h

Sijaisapujärjestelmän määrärahatilanne on vaihdellut eri vuosina. Määrärahatilanteesta johtuen sijaisavun enimmäismäärä vuodelle 2020 ja vuodelle 2021 säädettiin aluksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksilla tavanomaista 200 tunnin tasoa alhaisemmaksi (vuodelle 2020 120 h ja vuodelle 2021 180 h). Myöhemmin määrärahatilanteen kohennuttua sosiaali- ja terveysministeriön asetukset vuosille 2020 ja 2021 muutettiin ja sijaisavun enimmäismäärän taso palautettiin kumpanakin vuonna 200 tunnin tasolle. Myös vuoden 2022 sijaisavun enimmäismääräksi vahvistettiin tavanomaiset 200 tuntia poronhoitajaa kohti.

Vuoden 2022 aikana sijaisapujärjestelmän määrärahatilanteen arvioitiin kuitenkin heikentyvän uudelleen. Vuoden 2022 määrärahatilannetta vahvistettiin vuoden 2022 aikana lisätalousarviolla, mutta määrärahatilanteen arvioitiin pysyvän haastavana palvelun käytön lisääntymisen johdosta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistettiin vuoden 2023 sijaisavun enimmäismääräksi 150 tuntia. Sosiaali- ja terveysministeriö haki lisämäärärahaa sijaisapujärjestelmään lisätalousarviosta vuoden 2023 aikana, mutta lisämäärärahaa ei myönnetty. Vuoden 2023 asetusta kuitenkin muutettiin ja sijaisavun enimmäismäärän taso nostettiin 175 tuntiin, koska vuonna 2022 käytetyn sijaisavun kustannuksiin käytettävissä ollutta määrärahaa jäi käyttämättä. Säästö saatiin käyttää vuoden 2023 sijaisavun kustannuksiin sijaisapulain 16.3 §:n nojalla.

Sijaisapujärjestelmän määrärahatilanteen arvioitiin pysyvän edelleen haastavana palvelun käytön lisääntymisen vuoksi ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistettiin vuoden 2024 aikana korvattavan sijaisavun enimmäismääräksi 130 tuntia. Vuoden 2024 asetusta kuitenkin myöhemmin muutettiin ja sijaisavun enimmäismäärän taso nostettiin 200 tuntiin, koska vuonna 2023 käytetyn sijaisavun kustannuksiin käytettävissä ollutta määrärahaa jäi käyttämättä. Säästö saatiin käyttää vuoden 2024 sijaisavun kustannuksiin sijaisapulain 16.3 §:n nojalla.

Joulukuussa 2024 sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistettiin vuoden 2025 aikana korvattavien sijaisaputuntien enimmäismääräksi 157 tuntia. Alkusyksystä 2025 arvioitiin, että kasvaneen palvelun käytön määrän vuoksi vuonna 2025 käytettävissä oleva määräraha ei mahdollista vuoden 2025 asetuksen muuttamista ja vuoden 2025 enimmäistuntimäärän nostamista. Sosiaali- ja terveysministeriö haki syksyllä 2025 lisämäärärahaa sijaisapujärjestelmään lisätalousarviosta, mutta lisämäärärahaa ei myönnetty.

Sijaisapujärjestelmän määrärahatilanteen arvioidaan pysyvän haastavana palvelun käytön lisääntymisen johdosta myös jatkossa. Tämä vaikuttaa vuodelle 2026 vahvistettavaan sijaisavun enimmäistuntimäärään.

Esitettävällä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistettaisiin kalenterivuoden 2026 aikana korvattavien poronhoitajien sijaisaputuntien enimmäismääräksi 122 tuntia poronhoitajaa kohti.

5 Taloudelliset vaikutukset

Valtion vuoden 2026 talousarvion momentille 33.80.42 (valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin) on varattu 500 000 euron suuruinen kahden vuoden siirtomääräraha.

Melan arvion mukaan vuoden 2025 määrärahasta siirtyisi noin 35 945,58 euroa käytettäväksi vuoden 2026 sijaisapuihin. Vuoden 2026 aikana toteutuvien sijaisapujen kustannusten kattamiseen olisi siten tosiasiallisesti käytettävissä määrärahaa yhteensä 535 945,58 euroa.

Mela on ehdottanut, että sijaisavun enimmäismääräksi vuonna 2026 vahvistettaisiin 122 sijaisaputuntia poronhoitajaa kohti. Mela on arvioinut, että 122 sijaisaputunnin enimmäismäärällä vuoden 2026 sijaisapukustannukset olisivat noin 499 850,26 euroa. Melan ehdotus on tehty siten, että vuodelle 2026 osoitettu määräraha (500 000 euroa) riittäisi vuoden 2026 aikana toteutuvien sijaisapujen kustannusten kattamiseen. Jos pal-

velun käytön määrä kuitenkin kasvaisi vuoden 2026 aikana ennakoimattomasti, tällöin vuoden 2025 määrärahasta vuodelle 2026 todennäköisesti siirtyvä määräraha (noin 35 945,58 euroa) turvaisi kustannusten kattamista. Niin sanotun puskurin riittävyys riippuisi palvelun käytön määrän kasvun suuruudesta.

Poronhoitajien sijaisapujärjestelmän kustannusten tasoon vaikuttavat sijaisavun enimmäistuntimäärän ohella kustannuskorvauksen (€/h) tason vuosittainen nosto palkkakertoimella, sijaisavun käyttäjämäärä sekä se, kuinka monta sijaisaputuntia kukin käyttäjä keskimäärin käyttää per henkilö vuoden aikana (käyttöaste).

Kustannuskorvauksen taso nousee vuoden 2026 alussa 0,48 eurolla, jolloin uusi kustannuskorvaus on 21,35 (€/h) (enimmäiskorvaus). Lisäksi sijaisavun käyttäjien määrä on viime vuosina noussut ja nousukäyrä jatkuu. Myös sijaisavun käyttöaste, eli palveluiden käytön määrä poronhoitajaa kohden, on usein noussut. Käyttöaste on kuitenkin tilapäisesti laskenut sellaisina vuosina, jolloin sijaisapujärjestelmässä on ollut vähemmän määrärahaa ja sijaisaputuntien enimmäismäärä on säädetty vakiintunutta 200 tunnin tasoa matalammalle tasolle.

Melan arvion mukaan sijaisavun käyttäjien määrä lisääntyy noin 22 % vuonna 2025 vuoteen 2024 verrattuna ja noin 4,8 % vuonna 2026 vuoteen 2025 verrattuna. Sijaisavun käyttöasteen, eli palveluiden käytön määrän per poronhoitaja, arvioidaan laskevan vuonna 2026 vuoteen 2025 verrattuna noin 12,7 %. Tämä johtuisi siitä, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin vahvistaa vuonna 2026 korvattavien sijaisaputuntien enimmäismääräksi 122 h, mikä on vähemmän kuin vuodeksi 2025 vahvistettiin (157 h).

Seuraavassa taulukossa esitetään sijaisavun kustannuksiin tosiasiallisesti käytettävissä oleva määräraha sekä sijaisavun (toteutuneet / hallinto-oikeudessa avoinna olevat / arvioidut) kustannukset vuosina 2023, 2024, 2025 ja 2026.

Taulukko*

Vuosi	Toteutunut 2023	Toteutunut 2024	Arvio 2025	Arvio 2026
TULOT				
Tosiasiallinen määrärahasäästö tai -vaje edellisten vuosien sijaisapujen korvaamisen jälkeen	50 300,88	92 366,46	70 290,83	35 945,58
STM:lle palautettu, ei enää siirtyvä määräraha				
Kuluvan vuoden sijaisapuihin myönnetty määräraha	450 000	450 000	500 000	500 000
Tosiasiallisesti käytettävissä oleva määräraha	500 300,88	542 366,46	570 290,83	535 945,58
MENOT				
Enimmäistuntimäärä	150 => 175	130 => 200	157	122
Enimmäiskorvaus (€/h)	19,43** (käytännössä toteutunut korvaus voi jäädä alle mainitun)	20,42** (käytännössä toteutunut korvaus voi jäädä alle mainitun)	20,87** (käytännössä toteutunut korvaus voi jäädä alle mainitun)	21,35** (käytännössä toteutunut korvaus voi jäädä alle mainitun)

Vuosi	Toteutunut 2023	Toteutunut 2024	Arvio 2025	Arvio 2026
Korvatut sijaisaputunnit yhteensä	21 023	23 130,50	25 603,51	23 412,19
Sijaisavun käyttäjiä (hlö)	176	172	210	220
Käytetty sijaisaputuntien määrä keskimäärin / hlö	119,45	134,48	121,92	106,42
Kustannukset (€)	-407 934,42	- 472 075,63	- 534 345,25	-499 850,26
Tilapäinen määrärahasäästö tai -vaje	92 366,46	70 290,83	35 945,58	36 095,32
Hallinto-oikeudessa avoimna kustannuksia				
Tosiasiallinen määrä- rahasäästö tai -vaje	92 366,46	70 290,83	35 945,58	36 095,32

* Desimaalien pyöristykset aiheuttavat taulukossa epätarkkuuksia.

** Sijaisapulain 8 §:n mukaan korvaus oli 17 euroa tunnilta vuonna 2015 ja se vastasi vuoden 2015 palkkakertoimen tasoa. Vuoden 2015 palkkakerroin oli 1,363. Korvauksen euromäärä tarkistetaan vuosittain palkkakertoimella. Vuoden 2023 palkkakerroin oli 1,558, vuoden 2024 palkkakerroin oli 1,637, vuoden 2025 palkkakerroin on 1,673 ja vuoden 2026 palkkakerroin on 1,712.

Sijaisapulain 7 §:n mukaan kalenterivuoden aikana korvattavien sijaisaputuntien enimmäismäärä poronhoitajaa kohden vahvistetaan huomioiden kunakin vuonna käytettävissä oleva määräraha.

Melan ehdottaman 122 sijaisaputunnin enimmäismäärällä vuoden 2026 arvioidut sijaisapukustannukset olisivat noin 499 850,26 euroa. Valtion vuoden 2026 talousarvion momentille 33.80.42 varattu 500 000 euron suuruinen määräraha riittäisi siten kattamaan nämä kustannukset.

On mahdollista, että vuoden 2026 aikana sosiaali- ja terveysministeriön asetusta muutettaisiin ja enimmäistuntimäärä korotettaisiin vakiintuneelle 200 tunnin tasolle. Tämä kuitenkin edellyttäisi, että vuoden 2026 aikana saataisiin lisää määrärahaa sijaisapujärjestelmään vuodelle 2026.

6 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2026.

Esitys

Esitetään, että sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksen, jolla sijaisapulain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun sijaisavun enimmäismääräksi vuonna 2026 vahvistettaisiin 122 sijaisaputuntia poronhoitajaa kohti.

Lisäksi esitetään, että sosiaali- ja terveysministeriö päättää, että asetus julkaistaan säädöskokoelmassa myös inarinsaamen-, koltansaamen- ja pohjoissaamenkielisinä käännöksinä.